СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 261. | Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 8. падолиста, 1923. | VOL. XXXI. | No. 261. | Jersey City, N. J., Thursday, November 8, 1923. | THREE CENTS

СТРАШНИЙ ВИБУХ В КОПАЛНІ ВУГЛЯ

27 РОБІТНИКІВ ЖЕРТВОЮ КАТАСТРОФИ

ЧАРЛСТОН, Вест Верджінія, 6. падолиста. — Коло години пів до осьмої сьогодня рано случилася в копальні вугля підприємства Ролей Войоминґ Ковл Ко. в Ґлен роджерс страшна підземна експльозія (вибух), жертвою котрої пало 27 робітників.

Перший вибух був викликаний передвчасни мвибухом пороху. Він потряс цілою копалнею. За ним слідували другі вибухи; се висаджував копалняний порох, що піднявся в гору при першій експльозії. За короткий час більшість підземних хідників завалилася, похороняючи живцем працюючих робітників. З них богато погинуло таки безпосередно від сили вибуху. але більшість померла від душливого ґазу, що повстає в копальні при вибуху вугляного копоту.

На місце вибуху вислано зараз ратункові вози стейтового уряду копалень, ратункові відділи юнії та самого копалняного підприємства. Туди виїхав теж ґубернатор стейту, котрий самий знає богато про веденнє копалень.

Копалня, в котрій наступив вибух, була отворена лишень недавно. Коли її відкривано урочисто для добування вугля, називано її ідеальною; інжиніри казали, що вона має всі модерні прилади та винаходи проти вибухів та що вибух в ній неможливий.

ВТОРКОВІ ВИБОРИ

ВАШІНҐТОН, 6. падолиста. — Підчас нинішних виборів вибрано до конґресу чотирох демократів та трох републиканців. В чотирох стейтах вибирано ґубернаторів; висліди з трох показують, що в Мериленді, Мисисипі та Кентакі вибрано демократів. В стейті Верманті вибирано сенатора і ним став републиканець Дейл.

Дуже цікаві були вибори в стейті Ню Йорку. Тут побідили републиканці в виборах до стейтової леґіслятури, котра тепер буде в своїй більшости републиканська. Виборці голосували за тим, що жовнірам признати винагородженнє (бонус) та підвишку заплати огневій сторожі та поліції. Найцікавійшим відай було те, що виборці заявилися за кандидатами демократичної партії на суддів найвисшого суду стейту, хоча проти них виступали завзято ґазети Ґерста, як ідехто вважав за непобідимі щодо свого впливу на виборців.

УРЯД ЗА ДОПОМОГОЮ НІМЕЧЧИНІ

ВАШІНҐТОН, 6. падолиста. — Президент Кулидж дав до зрозуміння членам конґресу, які з ним мали конференції про европейську ситуацію, що він добре свідомий тяжкого положення Німеччини та що Злучені Держави мусять поспішити її з допомогою. В який спосіб думає він помагати Німеччині, сього не сказано; можна лиш догадуватися, що він предложить на засіданню конґресу внесок на визначенне певної суми на ратуванне німецького населення перед голодом.

„ПАЧКАРСТВО ГОРІВКИ ГОЛОВНИЙ ЗЛОЧИН ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ"

ВАШІНҐТОН, 6. падолиста. — Заступник Ґенерального прокуратора, маючий нагляд над всіми процесами проти переступників прогибіційного закона, стверджує, що головним питанням боротьби проти злочинів у Злучених Державах є тепер боротьба проти пачкарів та торговців алькоголічних напитків.

ЗА РОЗБИТТЯ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ

САН ДІЄҐО, Каліфорнія, 6. падолиста. — Тут почався нині военний суд над американськими морськими офіцирами, що вели сім военних кораблів, що розбилися в один день коло каліфорнійського побережа. Перший обжалований капітан Вотсон говорив в свою оборону, що дорога, якою він їхав, була одиноко розумна серед даних умов.

НОВІ ОСЯГИ АМЕРИКАНСЬКИХ ЛЕТУНІВ

НЮ ЙОРК, 6. падолиста. — Американський військовий летун Ал. Віліємс побив світові рекорди в підошенню літаком в гору, коли нині піднявся на своїм літаку за одну мінуту на висоту 5,000 стіп. Свого осягу доконав він на летничім військовім поли, підчас фестину для ветеранів, на якому було коло 12,000 видців.

ОГОЛОШЕННЯ ДНЯ ПОДЯКИ

ВАШІНҐТОН, 6. падолиста. — Президент Кулидж видав проклямацію, в якій оповіщує, що четвер, дня 29. падолиста, сього року буде урядовим Днем Подяки.

ЗАГОВІР НА МАСАКРУ ПОСЛІВ В МЕКСИКУ

МЕКСИКО, 6. падолиста. — Сто конґресменів мексиканського конґресу вислало до президента Обреґона телеґраму, в котрій повідомляють його, що ґенерал Гомес, начальник військового ґарнізону в столиці, зробив заговір, щоби вистріляти підчас засідання конґресу всіх прихильників бувшого міністра де ля Гуерти.

ВОЄННІ ХМАРИ В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ

БУЕНОС АЙРЕС, Арґентина, 6. падолиста. — Переговори межи південно-американськими републиками Чілем, Арґентиною та Бразилією про обмеження зоруження зірвано, та всі три держави кинулися збільшувати свої збройні сили, щоби бути приготованим на случай вибуху війни.

ПРОБИ З КЕРМУВАННЄМ ЗЕЛІЗНИЧОГО РУХУ РАДІОМ

ШИКАҐО, 6. падолиста. — 49 американських зелізниць робить тепер проби з кермуванием поїздів при помочи радія (бездротного телефону). Магіб тоді поїзди задержувати в руху та пускати в рух автоматично.

ДОСПІХ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХОРУ В ТРЕНТОНІ НЮ ДЖЕРЗІ.

Український Національний Хор під проводом Олександра Кошиця, навістив в понеділок, дня 5. падолиста, до Трентону, Ню Джерзі. Концерт був добре розголошений, стягнув велику масу так нашої як і американської публики. Американцям подобалися незвичайно американські пісні, які Хор впровадив вперше в свою проґраму. Українська ґромада витала Хор китицями цвітів.

День передтим членів Хору та його дириґента витали місцеві Українці святочною вечерою.

ПОЛІПШЕННЄ ВОЗДУШНОЇ ПОЧТИ.

Американський почтовий уряд заводить цікаве поліпшенне воздушної почти. Щоби летуни підчас перевозу почти воздухом могли мати порозуміння з почтовим урядом на землі, летунам приправлять під їх летничими шоломами апарати бездротного телефону (радіо) до відбирання посилок, а до грудий апарат до висилання голосу. Цілий апарат має важити коло 170 фунтів.

Уряд уже переводив спроби з одним таким апаратом, і проби показали практичність винаходу.

НЕБУВАЛИЙ ТЕСТАМЕНТ

В повітовім суді в Джамайці предложено оногді тестамент якогось Оттона Кука, котрий вмираючи записав своїй жінці 1 тисячу долярів зі свого майна, а решту, яких 35 тисяч долярів, лишив на поминальні богослуження за свою душу. Небіщик не лишив ніякого пояснення для свого вчинку.

ВБИТИЙ ПРИ УТЕЧІ З ТЮРМИ.

Зі стейтової вязниці в Філядельфії пробувало утекти в понеділок чотирох вязнів. Вони переморили сторожів та дісталися на волю. Тут, однак, їх скоро половили. Одного, котрий противився нановому арештованню, вбито.

ВЕНІЗЕЛЬОС ЩАСЛИВИЙ

Один богатий Грек родом із Корфу записав усе своє майно, вартости кілька міліонів драхм Венізельосови. У завіщанню сказано, що майно мається уживати для національних цілей.

ГОВОРЯЧИЙ ФІЛЬМ.

Звісні винахідники і фільмові технеки, інжініри Аксель Петерсен і Арнольд Павльсен демонстрували в однім із копенгаґських кінотеатрів найновіщі здобутки техніки на полі кінематоґрафії, а саме сполуку фільмового образу з людським голосом. Винахід цей зацікавив не лише широкі кола публики, але й специялістів.

ХИТРИЙ СУДДЯ.

До судді в однім болгарськім місті прийшов мужик, що хтось йому украв із пасіки всі вулиї. "Прийди завтра знову", сказав каді мужикови — "але приведи з собою твоїх сусідів". І таке сталося. В означеній годині явився перед суддею окрадений пасішник з більшим числом сусідів. Суддя скрикнув голосно до мужика-пасішника: "Глупий чоловіче, як сліеш стільки людей мати за дурнів? Чи ти осліп і не бачиш, що цей, що обікрав тебе, має ще повно бжіл на турбані!" І ледви вимовив суддя ці слова, як один із мужиків схопився за турбан, щоби обтріпати бжоли. Так пізнали, що то злодій.

АРЕШТУВАННЯ В ПЕРЕМИШЛІ.

Дня 15. м. м. польська поліція арештувала в Перемишлі з невідомих причин проф. Андрея Сабата, Магуру і Попеля.

РЕВІЗІЇ І АРЕШТОВАННЯ У ЛЬВОВІ.

Дня 17-ого жовтня с.р. вночиє переведено ревізії в мешканнях ред. "Жизнь", Земля", "Трибуна Роботніча" і в орґанізації "Звіонзек пролетаріяту міяст і всі". Названі редакції і орґанізацію "Звйонзку" зачинено й опечатано. Переведено ревізії у кількадесяти приватних мешканнях (як звичайно: від 2-гої год. вночі починаючи до ранка) і арештовано до 70 осіб. Між арештованими є: Антін Чернецький, Іляя Калятинський, Степан Рудик, Осип Волинець, Кирило Вальницький, Павло Гарасимів, Андрій Латога, Володимир Мацьків, Андрій Навроцький, богато зелізничників, Жидів і Поляків, підозрилих у комуністичній акції. Між арештованими був нарадник Добрянський, якого вже випустили.

Дня 16. м. м. поліція відвідала 3 рази мешкання Ол. Бобія і В. Бобинського, але обидвох не застала дома.

ЗАСУД НА СМЕРТЬ.

На кару смерти засуджено в коломийськім суді Панька Угринчука, який перед 8. роками убив 65-літню Анну Червінську в околицях Жабяг і дотепер скривався перед оком влади. Його арештовано в хвилі, коли він старався о дозвіл на виїзд до Франції.

КОНСКРИПЦІЯ В КОВНІ.

м. Ковні (теперішний столиці Литви) переведено перепис мешканців. На загальне число населення рахує 91,302 осіб, із того 55,068 Литовців (63.2 проц.), 24.691 Жидів (27 проц.), 3,988. Поляків (4.3 проц.). 2,566 Москалів (2.8 проц.), 2,943 Німців (3.2 проц.) Решту творить інші національні меньшости. Очевидно, що польська преса кричить, що перепис сфалшовано на некористь Поляків, і навіть офіціяльна ПАТ. називає той перепис "яскравим доказом фалшівництва".

АЛІЯНТИ БОЯТЬСЯ НЕСПОДІВАНОГО ЗРОСТУ ВІЙСКОВОЇ СИЛИ НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 6. падолиста. — Через военні приготовання баварських монархістів і збирання оружних сил на півночі німецькою федеральною владою військові сили в Німеччині постійно зростають.

Се викликало велике занепокоєнне у французьких політичних і військових кругах. Французи кажуть, що Німці лише удають, що вони готовляться до домашньої війни, а наділі вони хотять створити велику армію, яку могли би набудуче вжити у війні проти Франції.

Премієр Пуанкаре вислав нині в імени славетної „конференції амбасадорів" ультимат до німецького правительства, в якому домаґається, щоб німецьке правительство дало дозвіл на приїзд до Німеччини аліянтській військовій комісії, яка розслідила би сили і розклад війск в Німеччині.

Премієр Пуанкаре стоїть при тому, що Німеччина згідно з постановами версайського мирового договору має право удержувати лише 100,000-ну армію. Тепер, каже він, Німеччина побільшила свою армію і аліянти повинні сьому зарадити.

ПУАНКАРЕ НЕ УСТУПАЄ

ПАРИЖ, 6. падолиста. — В тутешних поінформованих кругах заявляють, що премієр Пуанкаре не відступить від своїх застережень щодо заповідженої конференції, хотяйби вона мала розбитись.

В БЕРЛІНІ ГОЛОДНІ ОГРАБИЛИ 1,000 СКЛЕПІВ

БЕРЛІН, 6. падолиста. — Підчас останніх заворушень безробітних і голодних в Берліні ограблено 1,000 склепів.

ФРАНЦІЯ НЕ ВІДПОВІДАЄ АНГЛІЇ У СПРАВІ НІМЕЦЬКОГО ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИКА

ЛОНДОН, 6. падолиста. — Велика Британія звернулась до Франції з предложеннем, щоб аліянти заняли спільне становище у справі повороту бувшого німецького престолонаслідника Фридриха Вільгельма до Німеччини.

Франція на се ще не дала відповіди.

ГОЛЯНДІЯ РАДИТЬСЯ АЛІЯНТІВ, ЧИ ПУСТИТИ НІМЕЦЬКОГО ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИКА ДОМІВ

ҐАҐА, столиця Голяндії, 6. падолиста. — В тутешніх політичних кругах заявляють, що голяндське правительство порозуміється з аліянтськими урядами у справі видачі дозволу на виїзд бувшому німецькому престолонаслідникови Фридрихови Вільгельмови і бувшому кайзерови Вільгельмови.

З острова Вірінґен повідомляють, що бувший німецький престолонаслідник Фридрих Вільгельм ще відтам не виїхав, а остає покищо і надальще.

НІМЕЦЬКА ПРЕСА В ОБОРОНІ ФРИДРИХА ВІЛЬГЕЛЬМА

БЕРЛІН, 6. падолиста. — Німецька преса різко осуджує аліянтів за те, що хочуть не дозволити бувшому німецькому престолонаслідникови Фредрихови Вільгельмови вернутись до рідного краю.

Вони кажуть, що се середньовічне варварство держати його на безлюдному острові.

КАЙЗЕР ЩЕ МАЄ НАДІЮ

ДОРН, Голяндія, 6. падолиста. — Бувший німецький цісар Вільгельм удержує тісні зносини з провідниками монархістичного руху в Німеччині і вірить, що недалекі події витворять корисну для нього ситуацію.

БОЛГАРІЯ НЕ ХОЧЕ ЗАЧІПКИ ІЗ СЕРБІЄЮ

ЛОНДОН, 6. падолиста. — Із Софії, столиці Болгарії, повідомляють, що болгарське правительство приняло умови сатисфакції, яких Югославія домагається за напад Македонців на югославянського (сербського) військового посла в Софії.

ТЕЛЄФОН В ГРОБІ ФАРАОНА СПЕРЕД 3340 ЛІТ

ЛЮКСОР, Египет, Африка, 6. падолиста. — Египетське правительство завело телефан в недавно відкритому гробі фараона (короля) Тутанхамена.

Сей телефон полученний безпосередно з офісом ґенерального інспектора старинностий в Люксорі.

НАЙБІЛЬША НЕБЕЗПЕКА ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 4. падолиста. — Минулого року число уродин і подруж у Франції знову впало в порівнанню з попередніми роками.

Сей постійний спадок уродин і подруж спричинює постійне зменьшуванне населення Франції.

Французька влада й ріжні французькі установи роблять усякі пильні заходи проти сього спадку, але як досі все безуспішні. Через те французькі патріоти бояться, що французька нація в недалекій будучині значно зменьшиться й ослабне.

ЧЕСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ПРИСТУПАЄ ДО ВВЕДЕННЯ В ЖИТТЄ САМОУПРАВИ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСИ

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 6. падолиста. — По громадських виборах в Чехо-Словаччині, в яких провалились аґрарії, чеське правительство звертає до нової політики.

Між іншим воно тепер приступає до введення в життє самоуправи на Підкарпатській Руси, згідно з приреченнями президента Масарика і постановами версайського мирового договору та чесько-словацької конституції.

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тнл. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬСЬКІ ДОВГИ.

Згаданий вже кілька разів американський кореспондент Джан Синклер, пишучи про економічне положення Польщі, підчеркує факт, що воно ставало й стає з року на рік не ліпше, а щораз гірше.

Наслідком витрати більшости своїх приходів та позичок на гармати та удержаннє армії польський уряд не може звести кінців з кінцями. Через таке розтрачуваннє гроша та покриваннє недобору друкованим папером, вартість польської марки спадає й спадає. Пересічно вона паде на рік на стільки, що уряд не може покрити податками навіть одної третої своїх видатків. Своєю військовою політикою та своєю грошевою господаркою Польща за чотири роки свого існування зовсім підорвала свої фінансові основи, якими є фінансова машинерія обміни, гріш. Її монетарна система нестійна, на неї не можна покладатися, вона безвартісна.

Польща, після обчислень Синклера, має нині 287 мільонів долярів державного довгу. На таку державу як Польща се величезна сума. Величезна вона тому, бо Польща не має найменчого проміння надії на можливість заплатити їх.

Як відомо, заграничні довги можна платити або золотою готівкою або товарами, вивезеними за границю. Польща золота не має. Значить, вона може платити лишень товарами. Отже Польща малаби старатися вивозити поза границі краю більше, як вона привозить, та повертати надвишку на заплату своїх заграничних довгів. Чи може се Польща робити? Факти говорять ось що: в році 1922. вона привезла до краю два й пів разів більше як вона вивезла. Ясно, що й сей спосіб сплати заграничних довгів для неї замкнений.

Тим самим фінансове положеннє Польщі зводиться до того: Польща не може стягнути від свого населення тільки, кільки вона видає на свою армію. Вона мусить зичити за границею. Вона не має ніякого способу на заплаченнє своїх довгів. Вона стоїть без ніякого виходу перед фінансовою руїною, яка її мусить спіткати чи тепер чи в четвер.

НЕ СЛОВАМИ А ДІЛАМИ.

Допись гр. Миколи Крука з Питсбурщини в справі Конґресу та Обєднання, що була поміщена в учерашному числі Свободи, заслугує на близчу увагу.

Коли вона є висловом бажання працювати для добра українського народа після ухвал Другого Всеукраїнсьдого Конґресу, організувати допомогу старому краєви по дорогах, вказаних сим Конґресом, то його слова заслугують на справдішнє признаннє.

Коли, однак, гарні слова та гучні фрази мають скінчити все підперте роботи Обєднання та Конґресу, коли всяка акція, (добра воля та гарні наміри мають покінчитися на гарній дописи), то за неї й говорити не варта.

Підчеркнути се треба тому, бо серед української іміґрації починають множитися власне такі усні патріоти, які народну роботу роблять самим язиком. Власне ті, що гучні відозви пишуть, частенько на закликах кінчать і перші, ще заки чорнило на їх закликах обсохло, виступають проти тої орґанізації, котру хвалили.

З такої славної роботи ні Конґресови ні Обєднанню ні українському народови в старому краю ніякої користи не буде. Народна робота потребує не слів, а праці. Добрий український діяч рахується не після того, кілько шумних дописий він написав для Обєднання, а кілько людий він приєднав для праці, яку веде Обєднаннє, кілько гроша він зібрав для народних цілий через Обєднаннє. Отсе є робітник, з якого користь для народної орґанізації та для народної роботи.

УКРАЇНСЬКА ПРИСЯГА.

На розправі проти Дзіковського і тов. у Львові, яких обвинувачувано за вбивство Сидора Твердохліба, польський прокуратор згадав у своїй промові роту присяги, яку найдено при ревізії у Залізка, та яку прочитано на розправі разом з іншими документами.

Ось та присяга:

РОТА ПРИСЯГИ.

Присягаю перед Українським Народом:

1) Совісно сповнити всі на мене наложені накази.

2) Не належати до ніякої противної орґанізації.

3) Слідами вже вільних народів (Ірляндців) власними силами добувати волю народу в Галичині та стреміти до національної єдности в Соборній Україні.

4) Продовжувати все революційну підпольну працю й орґанізувати нові ряди борців, навіть колиб наша орґанізація зістала знищеною.

5) Додержати в найбільшій тайні, хочби серед найтяжчих мук все те, що дотичить революційної праці і членів орґанізації.

6) Клянусь на все мені найдорозше, що присягу ту додержу; в противному разі — хай проклятий духами Стрільців згину як виродок Української Нації, щоби не лишилось ні сліду по мені і по моїх наслідниках.

З ПРИВОДУ ПОВОРОТУ МИТРОПОЛИТА ГРАФА ШЕПТИЦЬКОГО НА СВЯТОЮРСЬКИЙ ПРЕСТІЛ.

В пятницю, дня 5. жовтня, 1923 року, повернув наш митрополит по двох роках відсутности на владичий престіл.

Українська церква повитала свого найвисшого достойника, а український народ побачив серед себе одного із своїх найвизначнійших і найбільше заслужених мужів.

Це одинокий відрадний факт, який можемо занотувати в останніх часах нашої сумної історії. Одинока наша побіда з того часу.

Побіда? Так. Бо поворот митрополита Шептицького перемінився з особистої події в історичний факт.

По втраті самостійности Галичина бачила у львівськім митрополиті свого „князя церкви", свого одинокого достойника, котрий нагадував її колишню світлість, колишню державну незалежність. За австрійських часів митрополит Шептицький умів ту традицію скріпити своєю визначною культурною, чоловіколюбною і громадянською діяльностю. Він не замикався в церковному крузі, а лиш як на мудрого і достойного провідника віри пристало, був „добрим пастирем" свого великого духовного стада. Знаючи, як не можна красше нашу історію, якономічне положеннє, нашу літературу й мистецтво, а до того зі щирого серця полюбивши „велику українську руїну", старався він на всіх нивах нашого народнього життя полишити тривкі і благодатні сліди своєї верховної управи.

І треба сказати, що як мало хто, мав він щасливу руку. Вернувшися з маґнатського табору на лоно своєї демократичної суспільности, умів в розмірно дуже короткому часі здобути собі безграничне довірє не тільки священства але й цілого народу, і потрафив зробитись тим мужем, без котрого не обійшлось ніяке рішеннє наших важнійших питань.

Самий обмежив свої видатки до крайности, а всі свої фонди, з приватних і митрополичих маєтків, повертав на культурні й добродійні українські цілі.

Музей, народня лічниця, бурси, школи, захоронки і всілякі другі інституції останутся на віки монументальними свідоцтвами його благодатної діяльности, його великого розуму і не меньшого серця. Богато визначних наших учених та артистів виросло завдяки його допомозі так, що зробився він справжнім українським меценатом, рівним, коли не більшим, від Петра Могили і князів Острожських. Високо образований, дуже розумний та незвичайно розважний і тактовний умів митрополит Шептицький в кождій, навіть найтруднійшій ситуації, найти відповідний шлях виходу і ніколи не завів довіря, яке покладав на нього народ, і ніколи, що так незвичайно тяжко в нинішних часах, не зробив нічого такого, що не годилось би з достоїнством його високого церковного і народнього становища. Як добрий пастир не вагувався він „покласти душу свою за добро своєї громади". Хоч тяжко хорий, в часах першої московської інвазії своїм достойним поведеннем і яко митрополит греко-католицької церкви і яко Українець, був виставлений на важкі переслідування з боку тодішньої царської системи. Його вивезено з краю, вязнено; грожено найбільш жостокими карами. Але він не зжахнувся; перетерпів те все і з тріюмфом вернув на свій владичий престіл і до свого рідного народу.

Таксамо вертається тепер з тенетів другого, нашого невмолимого ворога, Польщі. А тенети ті, та сітка, в котру вшехполякаи гадали зловити митрополита Шептицького, була дуже густа і дуже хитро сплетена.

Поворот його на владичий престіл був предметом переговорів між Варшавою і Римом. Посланіє, яке мав оголосити митрополит, було заздалегідь приготоване і затверджене Римом.

Не дивлячись на те, польський уряд арештував по дорозі хорого митрополита і хотів вимусити на нім, щоби він написав друге посланіє, в котрім осудив би свою власну діяльність і признався до „блудів", котрі поповнив перед маєстатом „ржечипосполітей".

Таким чином гадали вшехполяки нанести нам ще один важкий удар, бо компромітація митрополита була би компромітацією нашої справи, бо митрополит Шептицький являється нині одним з найбільше відомих у світі Українців, а його становище по упадку нашої держави, осталось одним із останків нашої прежньої слави.

Але митрополит Шептицький зрозумів положеннє, в якому несподівано знайшовся, і як звичайно, так і тепер завдяки свому великому умови, тактови і політичному хистови не зробив хибного кроку.

Вернувся на святоюрську гору, даючи наглядний доказ, що почуттє гідности й чести се найдорозше добро, котрого ніде й ніколи за ніяку ціну не вільно продавати ані розмінювати на дрібну монету хвилевого успіху. Тому український народ Галичини радо привитав його желаючи йому красшого здоровля і богато сили, щоби він довів до краю усі свої великі задуми, і щоб разом з цілим народом діждався тої родісної хвилини, коли правда святкувати-ме свято побіди над брехнею, і коли воля покорить під ноги лицарів тьми і насили.

Ф. Крегулецький.

ЕКСПЛЬОЗІЯ У ВАРШАВСЬКІЙ ЦИТАДЕЛІ ТА „ОСТАТЕЧНА ВАЛЬКА З ПШЕЦІВНІКАМИ"

(Оригінальна допись з Відня).

У Варшаві зайшла велика катастрофа; не було се трясеннє землі, як в Япанї, ані повінь, ані воздушний вир, але вибух матеріялів воєнних нагромаджених проти внішних та внутрішних ворогів „Найяснейшої". Катастрофа та полягала в тім, що в порохівни, яка містилася на цитадели вибухла дня 13-го жовтня о годині 9. рано — 25 чи навіть 40 ваґонів стрільного пороху. Порох сам був походження італійського, що має надзвичайну вибухову силу, тому й не диво, що сей вибух наробив кольосальної шкоди. Яка була його сила пізнати вже з сего, що там, де стояла порохівня — є тепер пропасть, в котрій могла би заховатись чотироповерхова камениця! Наоколо мури розвалені, а сила вибуху була така велика, що величезні каміння і цегли полетіли воздухом аж на другий бік Висли. В більшій половині варшавських камениць вилетіли вікна. Напір воздуху поваривав навіть рами з вікон, поскидував вазонки на них стоячі, причім очивидно велике число людей навіть у віддалених частях міста віднесло рани. В самій-же цитаделі згинуло відразу около 40 людей, а коло 1000 зістало тяжше або легше ранених. Здається однак, що польська преса свідомо промовчує, зглядно поменшує число втрат в людях, бо се майже неможливо, щоби в такім великм комплексі будівель як варшавська цитаделя, де працювало тисячі робітників а тисячі осіб мешкало було так мало втрат в людях при так кольосальній експльозії. Декотрі часописи польські пишуть навіть, що убитих було лише 28 осіб а ранених около 100!

Недалеко порохівні стояв ославлений **„десятий павільон"**, де Москалі держали і тратили політичних злочинців. І він зістав ушкоджений, однак так звані „історичні келії", де сидів Травґут, начальник польського революційного правительства з 1864 року (повішений 5. серпня 1864 р.), його секретар Марян Дубецкі (еще живучий в Кракові) і Пілсудскі (1905 р.), полишились неушкоджені. Катастрофа та могла бути ще більша, бо недалеко стояв еще маґазин з готовими гарматними набоями, однак лише одна стіна його зістала ушкоджена а набої не вибухли.

Було очивидно першим питаннем, котре собі варшавяки ставляли: що було причиною сеї катастрофи? Чи неосторожність, чи самочинна експльозія, чи пляновий саботаж?

В інтересі польської держави було очивидно приняти перший або другий здогад. Бож такі нещасливі випадки можуть лучатися і в других державах, хотя — не конче, бо в упорядкованих, культурних державах і найзвичайнійший робітник має почуття одповідальности, і не буде курити папіросів там, де може грозити вибух і знищити життє не лиш його але і тисячів инших в нічому неповинних горожан. В упорядкованих державах не будуть також самовибухових веществ взагалі нагромаджувати а склади експльозивних матеріялів умістять десь далеко в поли, де би навіть і вибух нікому не грозив.

Польські військові власти оправдуються тепер сим, що вони навіть зачали були будувати десь далеко від Варшави нові маґазини на муніцію та вибухові матеріяли, але мусіли всьо понехати „зе взґлендуф ощендносцьових"!

Польська преса дістала мабуть зпершу „всказуфку", щоби представити цілу катастрофу, яко наслідок неосторожности одного з робітників. Іменно покликуються польські ґазети на якогось „шереґовца Ющака", що мав стояти перед порохівнею на варті, та бачив, як якийсь робітник з запаленою циґареткою в руці увійшов до середини. Ющак мав крикнути до нього щоби „натихмястах" загасив циґаретку, і сей то зробив, а то — як одні кажуть — до одвірка, а після других — пальцями. Коли увійшов потім до передпокою, то Ющак узрів вскорі через вікно, що там показалась поломінь. Ющак отже ударив в алярмовий дзвін, а сам утік. Зараз потім послідувала страшна експльозія. Ющака засипало румовищем але він якось викарабкався зпід них. Мав він потім недалеко знайти відірвані ноги в чоботах, котрі розпізнав (!), яко власність того пристрастного курця!

Другі польські часописи оповідають знову иншу байку, та про иншого жовніра, що також стояв на варті на брамі. Сей мав знову бачити як входив на подвірє порохівні якийсь чоловік, що запитаний про перепустку заявив лише, що має і пішов скоро до середини. По якімсь часі вибіг звідтам збентежений, а за пару хвиль наступив вибух.

Обі ті версії є дуже неправдоподібні: прямо неможливим є, щоби при так страшній експльозії люди, що стояли недалеко місця вибуху вийшли ціло. А вже пишною є історія з тими відірваними ногами! Чи й справді міг Ющак (чи не який Рутенець? Бо се імя дуже знане в Галичині) за тих пару хвиль, коли і йому самому грозила небезпека, придивитися як виглядали чоботи того незнаного чоловіка?! Се-ж цілком виключене!

І тому далеко правдоподібнійший є здогад (поданий впрочім навіть вже в перших телеграмах), що тут маємо до діла з добре уплянованим і переведеним актом політичного саботажу.

Цілком виразно призналo се остаточно само польське правительство в оголошений в часописях відозві, котру, яко інтересний документ — подаємо тут в цілости.

„Горожане! Злочинна рука довершила в столиці держави замаху висаджуючи на цитаделі порохівню. Сто кількадесять (?!) жертв в забитих і ранених жовнірах та робітниках, а навіть жінках та дітях — ось видимі наслідки того злочину не говорячи вже про шкоди матеріяльні, що виносять много міліярдів. Була се рівночасно проба ослабити средства оборони та безпеченьства держави.

„Завдячити треба лише щасливому припадкови, що вибух обняв лише деякі части складів муніції і не потягнув за собою необчислимих жертв серед людности та не знищив цілих мійських кварталів. Правительство Річипосполитої не сповнило би свого обовязку, коли би в отсю хвилю не освідомило цілого народа про небезпеки, що грозять вже не лиш самому розвоєви але прямо самому істнованню держави!

„По пробах террору по ріжних городах через киданнє бомб, та по замахах — вибрано ось тепер новий спосіб безоглядної боротьби з польською державою, веденої на ріжних ділянках державного життя. Оклеветуваннє Польщі заграницею (чи не Петрушевич, Білорусини та Литовців? К. Т.), підкопуваннє довіря, ширеннє всілякими способами внутреного замішання, використуваннє тяжкого положення та викликуваннє замішок в життю господарськім держави, перешкоджуваннє направі скарбу через безглядну спекуляцію, лихву, чорну біржу, витворюваннє дорожнечі, викликуваннє невдоволення; ось се дороги та способи боротьби з державою.

„На тлі, тлі довершений тепер злочин мав викликати замішаннє, мав облегчити переворотовим живлам щоби задати державі удар, уже віддавна приготовлюваний. **Для Польщі надійшла тепер пора остаточно розправитись з ворогами!** Та пора не застала (?) однак правительство неприготованим.

„Однак в тім степени як правительство, мусить бути приготований і цілий народ і показати супокій і розвагу, яких примір дала власне наша столиця. Правительство поробило зарядження відповідно до потреб і інтересів держави, а свідоме своєї відповідальности — взиває всіх по польськи спочуваючих горожан до співділання та послуху".

Тепер слідують підписи міністрів, між ними і преславного Ґломбінського, котрий, передовсім своїми шовіністичними розпорядками проти непольських шкіл причинюєся до невдоволення і розґардіяша в державі.

Як бачимо уряд Хієни та Вітосіків хоче „остаточно розправитися з ворогами".

Однак заки отся допись дійде до Америки, богато з теперішних панів міністрів попращаєся з болем серця зі своїми міністеріяльними фотелями. Велика буря готуєся в польськім соймі проти теперішнього міністерства і готова послідувати нова, вже політична експльозія, а своя своїх непознаша будуть себе з великою елеґанцією викидувати з міністеріяльних будинків.

Найцікавійше — що польське правительство забираючись „до остаточної розправи" не каже, хто то властиво ті — скажіть плаксиво — українськи „вороженьки".

Чи є се польські комуністи, котрих недавно — хоч не в звязку з експльозією — щось сорок арештовано, чи може висланці совітів, або може таки „малопольсци Русіні"? Бо як доходять глухі відомости, то ті послідні залишили остаточно тамтогорічку тактику боротьби зі стиртами, а постановили забратись до більше видатних обєктів. Однако куля — за мале, чи за велике.

Будь що будь — тяжко дуже довідатись щось ясного та позитивного, бо ті „всходньо-малопольсци" бунтівники то така хитра біда, що навіть свої люди, „старі патріоти" нічого про їх пляни не знають.

Та Бог з ними! Може так ліпше. Як кажуть Німці: „Зіхер іст зіхер" (що певне — то певне)!

Д-р Кирило Трильовський.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

АМСТЕРДАМ, Н. Й. Тов. ім. Івана Франка, від. 266, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, 11. падолиста о годині 10. рано в церковній гали при Пуласкі ул. На порядку нарад суть важні справи до полагодження. Будеся принимати нових членів без вступного. — Ю. Варшона, предс.; Т. Сюрко, секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Стефана, від. 221 повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, 11. падолиста в церковній гали при Оклей і Райс ул. На порядку нарад суть важні справи до рішення. Також будесь принимати нових членів без вступного до У. Н. Союза і до Братства. — М. Беряк, предс.; П. Лучків, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Михаїла, від. 142 на минувшім мітинґу ухвалило принимати нових членів без вступного по конець місяця грудня с. р. Отож пригадуєсь Українцям в Елизабет і околиці, котрі ще не належать до жадного відділу, нехай прийдуть до мітинґової галї під ч. 83 Лівінґстон ул. де братство буде відбувати мітинґ 10. падолиста, або до рек. секретаря під ч. 140 Лівінґстон ул. будь котрого дня та нехай впишуться, бо тепер дуже добра нагода обезпечити себе і свою родину від лихої хвилї. Братство дає підмоги підчас недуги члена 6 дол. тижнево, а вразі смерти виплачує 100 дол. родині, а У. Н. Союз виплачує після кляси на яку член обезпечений. — П. Остапчук, предс.; В. Качарай, фін. секр.; Т. Маройка, рек. секр.; Я. Лещак, кас.

НЮТОН ФОЛС, О. Бр. Трех Святих, від. 264 повідомляє своїх членів, що мітинґ відбудеться в неділю, 11. падолиста о 2. годині в домі п. Савки Дикого. Проситься всіх членів аби явилися на сей мітинґ на означений час. Також проситься всіх місцевих і позамісцевих Українців, котрі ще не стоять в нашім братстві і У. Н. Союзі, щоби прийшли на сей мітинґ і вписалися до братства і до У. Н. Союза без вступного. — Гр. Ромасік, секр.

В ПЕРЕРВІ

О ні, ми не раби
Байдужі і холодні!
З душі глибокої безодні,
Рамісто розпачу й журби,
Ми викрешем огонь.
Ще почуття у нас не спопеліли,
І коли йдуть на нас ворожі сили,
То ми не станем осторонь!...

Страшні предовгії віки
В оманах глузду нас приспали,
А колискову вили нам вовки,
Царські гієни і шакали.
Найкращі лицарів сини
Конали в крови на тортурах,
В гнилих, холодних мурах,
А кат кричав: „Розпни, розпни!"
І розпинали їх,
Живих палили, дерли шкіру
І закидали мовчазних
В ліси далекого Сибіру.
Ридала тяжко Україна,
Ридала, сходила слізьми...
Мовчали ми...
О, незабутняя хвилина!...
Де-де ще блимали огні,
Вовки ще вили по руїнах,
А кат співав свої пісні
І танцював на наших спинах.
Спустіли пишнії лани,
Лякали пусткою оселі.
Замісць шляхів, густі терни
Укрили нетрі і пустелі.
Застугонів старий Дніпро
І покотив у синє море
Своє нове, кріваве горе,
Образ незмитеє тавро.
Шептались тихо комиші,
І Чайка плакала небога,
Благала в праведного Бога
Спокою змученій душі,
Спокою й забуття...
Лягла кістьми козацька сила —
І за могилою могила
И степах замріла,
Як свідок славного життя.
Степів і тирс безбережне срібло —
Козацьких сил незмірне джерело —
Порито панськими плугами,
Сини-ж козацькі, мов німі,
Ходили мовчки й ярмі
І тільки рясними сльозами
Скрапляли свіжі ще ріллі
Та позирали геть на плавні:*)

*) Заросли в Дніпрових берегах коло Січи.

Чи прийдуть знов батьки їх слави
Гогорда рідної землі?...

Й вони прийшли в своїх синах,
І — кат упав... Та заповіти
Його лишилися в рабах,
І темряви царської діти,
Розбивши власні ланцюги,
Понесли їх на Україну:
З усіх сторін без впину,
На нас насіли вороги.
Горить-палає рідний край!
Нуртує знов червоне море,
Гуля розпука і одчай,
Співа пісні нужденні горе
Над кучерявими гаями,
Над сріблохвилими річками,
Над злотосяйними ланами...

...І вільний плуг
Ми знов на меч перекували,
Свої-ж кохані ідеали
Від ґвалту, глуму і наруг
В серцях до часу знов сховали.
Ми гордий меч свій підняли,
Завзято бились — як брати...
Чи винні-ж ми, що, як герої,
В страшнім, нерівнім, лютім бої
Із нас найкращі полягли?...
— — — — — — — — —
Ти плачеш, Мамо?...
Нене рідна,
Моя старенька, люба, бідна!
В твоїх очах читаю я
Слова мовчазного докору...
За віщо, добрая моя?
Чи лінувались ми й не в пору
Свій гордий прапор підняли?
Чи не напружили всі сили,
Чи не героями були
И свої майбутнії могили
Тавром неслави заплямили,
Тавром прокляття і ганьби?
Чи кине нам хто слово „зрада"?
Хіба не нам була принада —
Огонь і зваги боротьби?
Чи кинув з нас хто поле бою,
Чи з нас хто знав ганебний жах
І не помстивсь на ворогах
Юнацьки дужою рукою?
Нащо-ж сльози сі й докір?...

Ах, знаю, що твої хвилює груди! —
Занадто рано двій замір
Здійснили ми і... вийшли в люди?...
Не надивилась ти на нас,
Не наспівалась колискових?...
Не час же, Нене, о не час! —
Коли в хуртовинах громових,
В димах та бурях боротьби
Наш край конає в ґвалтах диких, —
Нема малих тоді, нема великих,
А є герої чи... раби!
— — — — — — — — —
А ви, о друзі... Злобний сум
В очах ховається блискучих,
Що не ущух крівавий глум,
Що буде й ще тих ран пекучих,
Що ще не раз наш рідний край
Гіркими й кровю обіллється
І зойком бою на одчай
В долинах, горах відгукнеться...
Я розумію вас... О, так!
Задосить вам тієї муки!...
Та хто-ж з вас, любі, не козак,
Щоб підкорився, склавши руки,
Приспавши пал юнацьких літ?...
Ще справим, браття, добру тризну!
Чи ви забули заповіт:
„До скону битись за вітчизну"?!...

П. Стах.

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В 1923 РОЦІ.

(Кореспонденція зі Львова).

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ.

(Докінчення).

18. 156) **Зоря.** Рік II. Часопись для українського народа, стоїть на становищі національнім і боронить української ідеї. Виходить раз на тиждень по 4 ст. Адреса: „Zoria", 2334 W. 7th St., Cleveland, Ohio.

19. 157) **Народне Слово:** Рік IX Орган запомогового тов. „Народна Поміч". Виходить раз на тиждень по 8 ст. Адреса: Narodne Slovo, P. O. Box 1915, Pittsburgh, Pa.

20. 158) **Просвѣта.** Рік XIV. Орган уряд. Собранія гр. кат. церковних братств. Тижневик 8 стор. Адреса: „Enlightment", 611 Sinclair St., McKeesport, Pa.

Більшість статей друкується латинськими буквами по українськи.

21. 159) **Робітничий голос.** Рік II. Місячник для робучого люду по 4 стор.

XI. КАНАДА.

1. 160) **Віра та знання.** Рік I. Часопис еванг. христіянства, виходить раз на місяць.

2. 161) **Голос праці.** Рік II. Місячний журнал для працюючого люду.

3. 162) **Голос робітниці.** Рік II. Жіночий місячник, 4° по 1 арк. друку.

4. 163) **Канадійський ранок.** Рік XVIII. Часопис для українських родин. Виходить що тижня по 8 стор. Адреса: Canadian Ranok, 174 Logan Avenue, West, Winnipeg, Man.

5. 164) **Канадійський Українець.** Рік XIII. Виходить раз на тиждень по 4 стор. Адреса: Canadian Ukrainian Publishing Company, Limited, 590 Pritchard Avenue, Winnipeg, Man.

6. 165) **Канадійський Фармер.** Рік XXI. Просвітно-економічний і політичний часопис, виходить що тижня по 8 сторін. Адреса: The Canadian Farmer, 854 Main St., Winnipeg, Man.

7. 166) **Наш Поступ.** Просвітно-екон. часопис для українського народа в Альберті. Двотижневик, 8 ст. друку. Адреса: Our Progress, 10336—96th St., Esmont, Alberta.

8. 165) **Новини.** Рік ? Тижневик. Адреса: Novyny, 9620—10 St., Edmonton, Alta.

9. 168) **Правда і воля.** Рік ? Тижневик. Адреса: Prawda i Vola, Box 2, Vancouver, B. C.

10. 169) **Приятель України.** Рік ? Політ., економічний і еміґрант. тижневик. Адреса (?), Отава, Канада.

11. 170) **Ранок.** Рік XVII. Реміґійна народна часопись для Українців в Канаді. Тижневик, 4 стор. Адреса: Ranok, P. O. Box 3595 Winnipeg, Man.

12. 171) **Український Голос.** Рік (?) Ілюстр., просвітна, економічна, політ. поступова часопись для українського народа. Тижневик, 4 стор. Адреса: Ukrainian Voice, P. O. Box 3626, Winnipeg, Man.

13. 172) **Українські робітничі вісти.** Рік V. Виходить двічи на тиждень по 4 стор.

• • •

Замітка. — Деякі з поданих висше газет в Злучених Державах і в Канаді вже перестали виходити.

XII. НА ЧУЖИХ МОВАХ.

1. 173) **Bulletin d' informations.** Рік (?). Видає: Bureaux Ukrainien de Presse. Виходить неперіодично. Адреса: rue Bassana, Paris, XVI, (по французьки).

2. 174) **Hlas Ukrajiny.** Рік II. Organ hajici samostatnost Ukrajiny. Vydavatel: Ukrajinske emigrane. 4° по 4 стор.). Адреса: Susice, c. 258 (по чеськи).

3. 175) **Le libre Ukraine.** Рік II. Revue politique et literaire. (Виходить неперіодично випусками 8° по 32 стор. Адреса: Galata rue Camoudos, Constantinople (по французьки).

4. 176) **Le moniteur ukrainien.** Рік I. Revue Mensvuelle. Edition du Bureaux de Presse Ukrainienne. (Виходить неперіодично 8° по 16 ст.). Адреса: rue Krasinski 528, Tarnow, Pologue (по французьки).

5. 177) **Ukraina Stelo** (Зоря України). Рік IV. Ілюстр. орган українських есперантистів. Виходить неперіодично, зошитами 8° по 1 арк. друку. Адреса: Ivan Czepyha, ul. Lypowa 76. Станиславів (по есперантськи).

6. 178) **Die Ukraine.** Рік III. Monatsschrift fuer ukrainische deutsche Volkswirtschaff und kulturpolitek-Verlag: Deutsch ukrainische Gesellsschoft. (8° по 1 арк. друку). Адреса: Wilhelmshoeherstrasse 20. Berlin, Friedenau (по німецьки).

УКРАЇНСЬКІ ВИДАВНИЦТВА

1. Галичина:

„Бистриця", Станиславів, Липова ч. 76.

Всесвітня Бібліотека на адресу Івана Калиновича, Золочів, вул. Бенівська.

Добра книжка, Львів, вулиця Содова 4.

Живі Гроби, Львів, вул. Содова 4.

„Журавлі" на адресу: Микола Угрин-Безгрішний, Рогатин.

Завадський Віктор, видавець театр. пес. Львів, Ринок 43. I. (писані на машині).

Загальна Книгозбірня, Коломия, вул. Дідушицких 18.

Знання. Бібліотека популярно-наук. викладів, на адресу: Українська Книгаровя і Антиквaрія, Львів, Рутовского 22.

Ліра, Музичне Видавництво, Станиславів, Голуховского 66.

Марійське тов. Молоді, Львів, Копертка 36.

Народ, Львів, Ринок 10. II. (Редакція Громадського Голосу).

Видавництво **„Національного Музея",** Львів, вул. Мохнацького 42.

Нова культура. Вид. Укр. Соц. демокр. партії, Львів, вул. Руська 3 I.

Новітня Бібліотека або **Нові Шляхи,** Львів, Косцюшак 3.

Нове Життя, на адресу А. Окпиш, Львів, Кадетська 4.

Просвіта. Вид. Тов, Львів, Ринок 10.

Русалка, адреса: Гр. Гануляк, Львів, вул. Куркова 10. II. пов.

Світ Дитини (бібліотека для молодіжи) адр.: Мих. Тарашко, Львів, вул. Зіморовича ч. 3. I. п.

Сині Дзвіночки. Накладня Х. Школьника, Рогатин (Бібліотека для молодіжи).

Спілка Українського Народнього Учительства, Коломия, Народній Дім.

Торбан. Музична Накладня, Львів, вул. Новий світ ч. 20.

Укр. Автокефальна Церква, на адресу проф. Івана Огієнка, Винники коло Львова.

Українська Видавнича Спілка, Львів, вул. Чарнецького 24.

Українське Педагогічне Тов., Львів, Ринок 10.

„Учітеся, брати мої", на адр. Т-ва „Просвіта", Львів, Ринок ч. 10.

Червона Калина, на адресу О. Навроцький, Львів, вул. св. Марка 20. II.

Чин св. Василія Великого, Жовква.

2. Польща:

Поділля. Волинське Коопер. Видавництво, Warszawa, ul. Dluga 31 (mieszk. 47).

Чорномор на адр.: Крушинський, Kalisz, ul. Lipowa 64 (mieszk. 8).

3. Буковина:

Українська Видавнича Спілка на Буковині. Стоваришення з обм. порукою, Чернівці, вул. Фабрична 2а.

4. Закарпатська Україна:

Т-во „Просвѣта", Ужгород, вул. Капітульна 10.

5. Чехія:

Вільна Спілка, на адр.: „Nova Ukrajina", Praha III. Serikova ul. 4. III.

Українське Книгознавство, Книгозбірня Українського Бібліографічного Мікроба. Podebrady, Hotel „U krale Jiriko" c. 27.

6. Австрія:

Apollo, Buch., Kunst. u. Druck-Verlag, Wien VIII., Blindengasse 1.

Вернигора, Українське Вид. Т-во, Wien II., Heinestr. 15.

Дзвін, Вид. Т-во, Wien V., Nikolsdorfergasse 7|9.

Земля. Укр. Акц. Т-во, Wien IX. Alserstrasse 32.

Український Соціольоґічний Інститут, Wien VIII. Kirchengasse 41|26.

Українська Мистецька Накладня. Умно. Buch. u. Kunst-Verlag, Wien VIII. Lederergasse 20|5.

Чайка — Tschajqa, Укр. Вид. Т-во, Wien V., Nikoldorferstr. 7|9.

Чорногора. Адр.: Dr. Dmytro Koropatnyckyj, Wien VIII. Langegasse 14.

7. Німеччина:

Знаття — то сила. Вид. Т-во Berlin.

Космос. Укр.-амер. Вид. Т-во. Berlin.

Ратай. Вид. Т-во „Ratay", Berlin-Kikolasse Cimberstr. 3.

Українська Молодь. Адр.: E. Wyrowyj, Berlin SW. 47. Yorkstr. 84,II.

„Українська Накладня", Ukrainizher Verlag G. m. b. H. Berlin W. 62, Kurfuerstenstr. 83.

Українське Видавництво в Катеринославі, на адр.: Eug. Wyrowyj, Berlin SW. 47, Yorkstr 84 (bei Salamon).

Українське Слово, Ukrainische Slovo, Buch. u. Zeitungsverlag S. m. b. H., Berlin-Schoeneberg 1, Haupistr. 11.

ПРИМІРНА УКРАЇНСЬКА ОСЕЛЯ В БРАЗИЛІЇ

(Іваї — Кальмон)

Бразилійський Український тижневик "Праць" у виданню з 4-ого жовтня с. р. пише:

Колиб ми хотіли найти між нашими оселяби взірцеву, яка розуміє вагу зорґанізоваго життя, розуміє, що це таке громадянська дисціпліна, суспільний і національний обовязок, та що орґанізацію не твориться на те, щоб вона була тільки на папері, і щоб ніхто не числився з її зарядженнями, то таку оселю ми найшли би в Іваях-Кальмоні.

Не було ще одної громадянської акції, при якій цеї оселі не булоб. Не було зарядження Заряду Українського Союза, щоб вона його не виповнила. Вона, тільки вона одна! Одна вона на загальні збори Укр. Союза вислала звіт з діяльности філії. Одною з перших і процентово найбільше оподаткувалась і податок доволі правильно стягає. Найбільше закупила льосів рифи машини, подарованої на Поз. Нац. Оборони. Одною з перших зібрала і переслала Зарядови спис деклеруючих на закупно банкових акцій. І досі одною попри Прудентополіс устроїла (д. 16. IX) протестаційне віче під церквою проти арештовання Ляхами митрополита, збираючи як стій на висилку телеґраму суму 170$ (в Прудентополі насилу зібрано на цю ціль 191§) і висилаючи телеґрами до Нунціятури в Ріо і до Ватикану.

І так у всьому. Іваї-Кальмон все передом. А не треба забувати, що ся оселя не велика, одна з найновійщих і по сьогоднішній день сплачує довги за землі, та що вона в сім році закупила дім для товариства і побудувала, хто зна, чи не найбільшу між всіми нашими школу.

Доказом зрілости громадянської і розуміння ваги орґанізації цеї оселі служить хочби і це, що кількох тамошніх вендярів порішило з метою економії обєднати свої венди в одну акційну спілку, отворяючи до неї доступ цілій громаді.

Справді, колиб усі наші оселі так розуміли громадянську, культурну і національну справву, оснований нами Укр. Союз був би дотепер міг здійснити усю намічену собою програму і ми не мусілиб соромитись, що ми тільки вивісили вивіску для паради і сим покінчили.

На жаль, Іваї-Кальмон стоять серед сагари, нашого духового каліцтва єдиною оазою. І на жаль ще мабуть довго прийдеться сій оселі, полишеній собі самій, відтятій від світа, сю роль унікату затримати. Вона одна після невдалого породу Укр. Союза не мала ніяких спорів у своєму нутрі ні вагнь. чи Союз потрібний і корисний, чи ні. Одинока! І замісць видрачувати енерґію й час на свого рода спори, вона працювала і працює. І дає докази, що і під бразилійським сонцем можна зберігти здоровий розум, якого так дуже нестає нашому загалови. Значить, виїмки можливі всюди.

ПРИЧИНА ЗАХОЛОДЖЕННЯ.

ВЕЛИКА ПОСІЛІСТЬ У ПОВІТІ СУДОВА ВИШНЯ.

Сім двірських обшарів у повіті належить до Поляків. З цього в адміністpують самі властителі, а семий, Дмитровичі, більше як тисячу морґовий маєток гр. Конарского з Дубецка, від 30 літ є у винаймі жида Якова Каца. Пять маєтків, а саме: Тулиголови, обшар около 800 морґів, Волчищовичі 400 морґів, Підліски більше як 1000 морґів, Мокряни малі 300 морґів і Микухів понад 500 морґів належать до Жидів. Три маєтки. Волостків, давніще власність адв. Тарнавского з Перемишля, Дидятичі і Вашенка належить до Німців. Отже три пяті двірських обшарів є в жидівських і німецьких руках, а дві пяті в польських.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ТОМ ПЯТИЙ.

(Докінчення)

(100)

„Чи не облудна вона, чи не робить вона з себе святої та побожної?"

„Вона весела і має завжде нахил до жартів. Знаєте, пане, наш нарід зухвалий в говоренню, і не дуже-то вибирає вирази. Біда тому між нами, хто почав би плакати при грубім слові. Сільська дівчина не повинна скаржитися, коли з нею грубо жартують. Вона мусить дати добру відправу дурному жартовнику і вдарити його добре по руці коли він торкнув її. Це добре у нас. Маніжністю у нас дівчина не богато зробилаб; але коли вона дасть нам по морді, то ми говоримо: от це козир дівка! Вона повинна краще бути швидкою на руку ніж на плач. Лише інколи вона плаче, коли в неділю по обіді молодь сидить навколо мене під шовковницями і я, хто вже знає який раз, оповідаю, як ви, пане, цілком самі понесли кишку в завалену штольню і ми гадали, що ви вже загинули. Жінки, діти стримують віддих, коли я їм це оповідаю, хоч вони вже наперед знають кінець. Одно зітхає, друге дивується. Деякі радіють вже наперед, що тепер приходить історія, як похованих живими виносять з їх могил; всі жахаються, коли я оповідаю, як помітили пожежу копальні. Лише вона одна плаче від початку до кінця закривши обличчя руками."

„А чи вона моральна?"

„Що до цього, то ми скликали жінок, щоб вони сказали, що вони про неї знають. Пане, вони не можуть їй закинути найменьшої неґарної річи. Тоді ми запитали по черзі молодих дівчат, чи не ходить хтось до її вікна. Всі сказали, що ні, а вониж не мали причини заперечувати це; бо сільська дівчина є для сільского хлопця. коли він її любить, він може її взяти."

„Добре, любий Павле."

Між тим вони приїхали до старої копальні. Вони висіли і пійшли до сторожки на бічній зелізниці. Бо тепер проходила бічна залізниця через терен, якиий раніише оминули, получуючи головну залізницю з старою копальнею.

Тут Іван знайшов вже частину зібраних робітників і наказав скликати иньших та повідомити їх, щоб вони залишили на сьогодня роботу.

Жінки і чоловіки збирались повільно і лише одна ґрупа дівчат полишилася ще позаду в копальні. Вони рішили не раніще полишити роботу, ніж вони вивезуть в ґрабарках якраз привезений віз вугля на величезну купу вугля, яка чекала біля залізниці дальшого транспорту.

Купа вугля знаходилась між вистям з штольні і сторожною, де був Іван.

Тому він не міг бачити дівчат, він міг лише чути їх веселі поклики, якими вони підбадьорували одна другу скорше кінчати роботу.

Один голос почав співати народню пісню.

Мельодія була така мелянхолійна, як бувають звичайно славянські народні пісні, нібито вони повстали з сліз.

І голос, що співав цю народню пісню, був такий гарний, такий милозвучний, так повний почуття. Текст був простий:

> Коли я тебе чесала,
> Хибаж я сіпала тебе за волосся!
> Коли я мила тебе, моя дитино,
> Чи була я колись нелагідна?

Обличчя Івана потемніло.

Навіщо співають цю пісню? Навіщо хтось иньший бере цю пісню в уста? Чому не дадуть їй спокій, чому не полишать її в забуттю?

„Тепер підходить ця дівчина, пане," промовив старий Павло; „я чую її пісню. Вона зараз зявиться на верху купи вугля."

По хвилі дівчина зявилась на верху чорного горба.

Вона вивезла свою ґрабарку бігом і досягши верху вона вивернула її з елястичною зручністю. Великі кавалки вугля посипались вниз.

Це була молода, цілком розвинута дівоча постать в синім станику і короткій червоній спідниці.

Але ця червона спідниця не була закасана; вона давала бачити лише гарно сформовані ноги.

З її голови впала пестра хустка, навколо голови була овинута блискуча чорна коса.

Її обличчя було покрито вугільним порохом і сяяло веселим настроєм. Земний бруд і надземний блиск.

Але вугільний порох не міг покрити великі, чорні очі, два великі, чорні діяманти. — темряву повну сяючих зірок.

Один мент дівчина стояла непорушно на верху вугільного горба і дивилась здивовано на зібраний натовп.

В слідуючий мент Іван станув біля неї.

Не тямлячи себе від радости він скочив від порогу сторожки через залізну канаву і вибіг на горбок.

„Евеліно!" скрикнув він, хапаючи руку дівчини.

Дівчина подивилась на нього і промовила тоді лагідно хитаючи головою: „Ні! — Евіля!"

„Ти тут! Ти прийшла сюди-"

Дівчина відповіла лагідно: „Тут у вашій копальні, пане, я працюю вже рік; і коли ви дозволите, я буду і далі тут працювати."

„О, ні! Ти будеш моєю жінкою!" скрикнув Іван палко і притиснув руку дівчини до своїх грудей.

Всі, що стояли навколо могли це бачити і чути.

Дівчина схилила голову і притягла руку Івана до своїх уст.

„Ні, ні, пане! Дозвольте мені бути вашою служницею, покоївкою вашого дому, вашої дружини. Я буду і так щаслива! Я не жадаю більше."

„Але я хочу цього! Ти прийшла до мене, щоб бути моєю. Як могла ти бути такою жарстокою, жити цілий рік поблизу мене і не промовити до мене!"

„О, мій пане, ви не можете піднести мене до себе," промовила вона, з болючим виразом, з повним муки ваганням; „ви не можете пробачити мені; ви не знаєте, чим я була."

„Я знаю все і вибачаю все."

Цим прощаючим словом Іван довів, що він зовсім нічого не знав, бо колиб він справді знав все, то не дівчина мусілаб стояти перед ним навколішках, а він перед нею. і цілувати її руки її несамовито і руки.

Іван притулив дівчину до грудей.

А вона лебеділа: „Так, ви вибачите мені; але світ не вибачить вам цього ніколи."

„Світ!" скрикнув Іван піднимаючи голос з ґордістю незалежности. „Мій світ є тут," промовив він, вдаряючи себе в груди. „Цей світ? подивись навколо з цього горба. Всі, що живуть в цій долині, мої довжники до своєї смертної години! Кожда стебелина завдячує мені, що вона може далі тут зеленіти! Гора і долини знають, що по Богови я їх удержував! Я набув міліон, не грабуючи у когось його грошей! До кождого сотика я дістав ре благословення. Від князівських палат аж до хатин вдів я осушував сльози роспачи. Я визволив своїх ворогів з їх могил і їх вдів і сиріт від долі вдів і сиріт. Моє імя рознесли славлючи по світу, а я заховався під землею, щоб не чути цього. До мене усміхалась найкраща з жінок, і в цій усмішці був цілий світ. А я дістав лише ключ від труни тої, світ якої був таким гарним. Мій світ є тут в мені. І в цім світі ніколи не жив, і ніхто ніколи не буде жити, лише ти! Скажи, будеш ти любити мене?"

Очі дівчини потемніли. Вона почувала, що небесне царство падає на її голову. Це було світле обличчя Зевеса, погляд якого вбив Земелу.

„О, пане," пролебеділа вона, „коли я тепер не умру, я буду вічно любити вас; але я знаю, що я тепер мушу вмерти..."

[illegible] тому-на на руки Івана. Її обличчя, перед декількома хвилинами ще таке червоне, пожовтіло як віск; її очі, перед хвилею ще такі променіючі, застигли як камінь; її тіло, в попередню хвилину ще подібне до цвітучої рожі, охляло як упавший пелюсток рожі.

Іван тримав дівчину, за яку він так богато боровся, так богато страждав і яка сказала йому: „Коли я тепер не умру, я любитиму вас вічно" — непритомну, без життя з замираючим биттям серця в своїх руках.

„Я знаю, що я тепер мушу вмерти..."

— — — — — — — —

— — — — — — — —

Але вона не вмерло.

— — — — — — — —

Останній розділ.

Що було діямантом, то і лишилося діямантом.

(Конець)

МУЖИК І АДВОКАТ

(Сербське народне оповідання).

Мужик прийшов до міста перший раз за ціле своє життя, щоби продати дріб а за гроші купити муки й соли. Коли продав, проходжувався по місті, щоби приглянутися всему, чого ще ніколи не бачив. Побачив, що до якогось дому входить богато людей. І питається одного: „Куди то ви йдете? Чи то церква, чи крамниця?"

— Ні це, ні те, — відповів йому незнакомий — тут мешкає адвокат.

— Хто то є адвокат?

— Чоловік як усі инші люде. За гроші продає мудрість.

Війшов і мужик. Сів у почекальні. Колиж адвокат полагодив із усіми людьми, питаеться й його: „Що ви хочете? Маєте певне якийсь спір із кимсь? Може хочете що продати, або купити?"

— Ні. Я прийшов поглянути на вас, тай спитати чи продаєте мудрість?

Адвокат пізнав добродушність мужика. Питається його: „Як називаєтеся?"

— Четко.

— А ще як?

— Церович.

Адв окат написав це і ще щось на клаптику паперу, зложив і подав мужикови тай каже: „Дай мені дінара".

Мужик дав йому дінара, завинув письмо в платиночку й сховав за пазуху.

Коли вернувся до дому, а сем'я повечеряла, сказала до нього жінка: „Ходи, позаносимо збіже з обійстя. Боюся, що буде падати донц."

Прислуга була не однакової гадки. Хтось запримітив: „Не буде дощу", а инший: „Може оставити роботу до завтра".

Тут озвався мужик: „Підождіть, підождіть! Я маю за пазухою мудрість на аожен випадок!"

Прикликав учителя і подав йому записку: „Скажи, що говорить мудрість!"

Учитель читав: „Четко Церович, що лише може зробити сьогодні, хай ніколи не відкладає на завтра!"

— Га! — вікликнув Четко — то мені називається мудрість! На щось доброго не шкода й дінара! Тому всі до праці.

Переклав **М. Л.**

Р. Л. СТІВЕНСОН

КЛЮБ САМОВБІЙЦІВ

(Перевід з англійського)

(Докінчення)

(15)

— Голово Клюбу, — сказав він, — ви засвили свою послідну сіть і самі зловились у ню. Зачинається день; це ваш послідний ранок в життю. Ви щойно переплили через Канал Ріджент; це ваша послідна купіль на цім світі. Ваш давний спільник, Др. Ноел не тільки що не зрадив мене, але віддав вас у мої руки під осуд. Гріб, який ви пополудни викопали для мене, буде, через Боже Провидіннє, скривати вас самих перед очима цікавих. Клякніть і моліться, пане, єсли маєте до того охоту. Ваш час короткий і вже сам Баг не може стерпіти більше ваших злочинів. —

Голова не відповів ні словом ні рухом жаднісеньким. Він стояв з опущеною головою і впяленими в доліввку очима, начеб знав, що князь цілий час дивиться на нього з виразом цілковитої безпощадности.

— Панове, — знова промовив Флоризел, але вже звичайним своїм тоном, — це є чоловіга, який довший час висувався мені з рук, але якого я тепер, завдяки Дру. Ноелу, держу тепер кріпко за пяти. Щоби оповісти усі його провини, потребаби більше часу, чим маю до роспорядку; але на мою думку, колиби канал не мав нічого, опріч крови його жертв, то і так оцей злочинець не бувби більше сухий, ніж як бачите тепер. Однак навіть в того рода справі я хочу придержуватись усіх форм чести. Але судіть самі, панове, що поправді це мусить бути більше екзекуцієв, ніж двобоем. Давати цему поганцеви вибір оружія, булоби за далеко посуненою точкою етикети. Я не можу позволити собі на втрату життя в такому ділі, — продовжував він, витягаючи притім шаблі. — Куля з пистолі дуже часто летить на крилах долі; здібність і відвага можуть впасти з руки дуже трусливого стрільця і тому я порішив, а не сумніваюся, що ви це рішення одобрите, піддати цілу цю квестію шаблям. —

Брекенбері і майор і майор О'Рук дали знак, що цілковито згоджуються з князем. Зараз по цім озвався до голови клюбу:

— Скоренько, пане, вибирайте котру хочете шаблю, щоб довше не ждати; я дуже нетерпеливий, щоби покінчити з вами раз на все. —

Перший раз, відколи голова клюбу був зловлений і обезоружений, він підніс свою голову і здавався набрати нової відваги.

— Чи це буде двобій, — спитав він скоро, — між мною і вами? —

— Так, я хочу зробити вам цю честь, — відповів князь.

— Дуже добре, — закликав голова. — При добрім щастю, хто зна, що ще може статися? Мушу однак додати, що вважаю поступок Вашої Високости як дуже гарний. І коли навіть приключиться найгірше, то бодаю умру з руки найбільшого джентелмена в Европі—

Тут голова, звільнений з рук, які його досі держали, приступив до стола і став дуже уважно вибирати шаблю. Він виглядав дуже успокоений, немовби був певний, що вийде з борби побідником. Цей вираз спокою і певности занепокоїв чимало другів князя так, що вони просили, щоб він добре застановився, що робить.

— Це тільки забавка, — відповів князь, — і я думаю, що можу обіцяти вам панове, що вона довго не потріває. —

— Тільки хай Ваша Високість не наражуються занадто, — просив полковник Джералдин.

— Джералдине, — відрік князь, — чи бачив ти коли, щоб я не умів сплатити довгу чести? Цей чоловік має вмерти з моєї руки і він умре. —

Нарешті голова вибрав одну з шабель і заявив свою готовість до росправи, рухом, у якім виднілась якась тінь шляхотности. Близька небеспека і ця відвага в тгоо страшного злочинця, надала йому певний вираз мужества й лицарства.

Князь підняв шаблю без найменшої уваги.

— Полковнику Джералдине і Докторе Ноел, — сказав він, будьте добрі і заждіть на мене в цій кімнаті. Я не хочу, щоби мої особисті приятелі були вмішані в цю справу. Майоре О'Рук, ви старший чоловік, випробованої відваги й чести, будьте ласкаві бути секундантом голови клюбу. На мого секунданта прошу четаря Рич; молодому чоловікови придасться досвід в таких ділах.—

— Ваша Високість, — відповів Брекенбері, — це для мене така честь, якою дорожу дуже.

— Гаразд, — відрік Флорідел, — я сподюсь показатись вашим другом у важніщих річах. —

Так говорячи, він вийшов перший з кімнати і долв сходами до кухні.

Оба мущини, які остали в кімнаті, отворило вікно і вихилися через нього, напнявши усі змисли, щоби схопити якийсь знак із траґедії, яка мала наступити. Дощ вже не парад; вже майже настав день і пташки ворушилися і цвіркали по корчах і деревах городу. Якийсь час було видно князя і його товаришів, коли переходили стежкою поміж двома розцвившимися гущавинами, але на першім скруті густе листе закрило всіх. Це було всьо що полковник і лікар мали нагоду видіти, а город був такий великий і місце бою так віддалене від дому, що навіть цвеньніт ударів шаблі о шаблю не доходив до їх вух.

— Він повів його до місця, де є гріб, — озвався Др. Ноел дрожучи.

— Боже — закликав полковник, — Боже поможе правді!—

Оттак вони дожидали усього в мовчанці, доктор трясучись зі страху, а полковник в агонії неспокою. Богато мінут мусіло уплисти, день ставав ясніщий і пташки розспівалися вже на цілий голос, заки гомін повертаючих кроків звернув їх увагу назад на двері. Це був князь з обома офіцирами. Бог дав побіду правді.

— Мені студно мого зворушення, — озвався князь Флорізел, — і я вважаю це за слабість, яка не пристоїть мому становиску, але істнуваннє того пекольного пса загало відбиватись на мені як яха хороба; його смерть відсвіжила мене більше, ніж найлучше переспана ніч. Дивись Джералдине, — продожував далі, — кидаючи шаблею на землю, — так є кров чоловіка, що убив твого брата. Це повинен бути для тебе тебе радісний вид. А однак, — додав він, — як дивно сотворений чоловік! Ледви пять мінут минуло, відколи я пімстився, а вже питаюсь сам себе, чи навіть месть можна осягнути на цій непевній сцені, яку звемо життєм. Бо хто може відробити усе те лихо, яке він накоїв. Його карієра, в якій він накопичив велике майно, тота карієра є тепер частиною людської долі на завсіди; хочби я вимахував шаблюкою від тепер аж до судного дня, так не вчиневби брата Джералдина менше мертвим. — А також само тисячі збещещених і запсутих людий не відзискалиби через це своєї невинности. Це така мала річ взяти людське життє, але яке велике діло, як те життє виповнити. Нажаль нема мабуть в життю більшого розчарування, як коли осягнемо свою ціль. —

— Сповнилася Божа справедливість, — відповів доктор. — Цього я певний. Наука для мене, князю, була жорстока. Я жду моєї власної черги зі зрозумілим неспокоєм. —

— Що я передтім сказав, — закликав князя. — Я покарав, але біля мене є чоловік, що може помогти мені богато лиха відробити. Ах, докторе Ноел! Ви і я маємо перед собою чимало днів важкого і чесного труду; і певне, заки скінчимо, ви будете могли зробити більше ніж тільки відпокутувати за гріхи свого молодого віку.

— А покищо, — сказав доктор, — позвольте, щоб я пішов і поховав свого найстаршого друга. —

(Тут кінчиться оце оповіданнє. Не потрібно додавати, що князь не забув за нікого, хто прислужився чимнебудь у його пригоді. Його вплив помин ім вибится на визначні публичні становиска, а його приязнь додала чимало примани їх приватному життю. Єслиби описати усі пригоди, в яких цей князь відіграв ролю Провидіння, то требаби заповнити тисячі книжок.)

Перевів **М. Стр-ий.**